

YAZI-Diyanet Kapatılmalı mı?

Ceren Kenar

26 Mayıs 2015

Kürtçe Kur'an-ı kerim meali, hutbe ve vaaz. Çözüm sürecinin başarıya ulaşması için, barış için herkesi duaya çağıran bir Diyanet İşleri Başkanı...

“Şimdi ben buna nasıl uyayım, nasıl diyeyim ki PKK kâfir? Benim cemaatimde dağda ölen çocuğun babası, kardeşi, yakını da var; şehit babası da var. Yani PKK'yı onayladığımdan da değil ama sonuçta o dağdaki çocuklar da bizim bölgemizin çocukları, sonuçta kim olduklarını da biliyoruz, belki anarşi yapıyorlar ama kâfir de denmez ki onlara. Bunlar Yunan'ın evlatları değil ki Kürt'ün evlatları... E bir de şimdi hadi devletin dediğini yapsan bir de PKK var orda. Devlet gibi o da etkili bölgede. Devletin dediğini yapsan PKK başına bela olur, dediğini yapmasan ismin bölücü imama çıkar...”

2010 yılının Şubat ayında, Diyarbakırlı yaşlı bir imam söylemişti bunları bana. 1990'ların karanlık zamanlarından bahsediyordu. Kaymakamın, bölgedeki imamları çağırdığını, vaazlarında PKK'lılara kâfir demelerini istediğini tam bu sözlerle anlatmıştı bana.

Diyanet İşleri Başkanlığının hazırladığı Kur'an-ı kerim meali üzerine çıkan tartışma bana ister istemez bu sözleri anımsattı.

Kürtçe Kur'an-ı kerim meali, hutbe ve vaaz. Çözüm sürecinin başarıya ulaşması için, barış için herkesi duaya çağıran bir Diyanet İşleri Başkanı...

Devletin güvenlikçi politikaları için, savaşa meşruiyet için hizmet veren bir Diyanet'ten, yeni bir Diyanet'e geçiş sürecini gösteren örnekler bunlar.

İlginçtir, AK Parti'nin Diyanet kurumuna dair politikalarıyla, Türkiye'de birden Diyanet'in siyasi işlevi hatırlatıldı.

Türkiye'de din ve devlet ilişkisinin merkezinde duran kurum Diyanet İşleri Başkanlığı, 1924 yılında, bir Cumhuriyet projesi olarak kuruldu. Kuruluş amacı devletin resmî İslam anlayışını kitlelere dayatmak ve camileri kontrol altında tutmak oldu. Yani aslında camileri siyaset malzemesi yapan Türkiye'deki sağ ve İslamcı partiler değil, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları oldu.

Peki ne yapmalı? Türkiye'de din-devlet ilişkilerini nasıl tanzim etmeli? Diyanet toptan kapatılmalı mı?

Boğaziçi Üniversitesi sosyoloji bölümünde, “Cumhuriyet tarihi döneminde Cuma hutbeleri” konulu tezimi konu olarak danışman hocama sunduğumda, bu konuda tavrım çok netti: Diyanet kesinlikle kapatılmalı! Devletin dini kendi amaçları için kullandığı bir sisteme laiklik denemez! Bu hem dindarlara, hem de sekülerlere haksızlık!

Hazırlama aşamasının bir kısmı diyanet arşivlerinde geçen, imamlarla mülakatları içeren, dünyada devlet-din ilişkilerine dair örnekleri karşılaştırmalı incelediğim tezi tamamladığım zaman da tavrım çok netti: Diyanet'i kapatmak iyi bir fikir değil. Zaten mümkün de değil. Türkiye'de din-devlet ilişkilerini yeniden tanzim etmenin gerekliliği, yani reform ihtiyacı aşikârdır. Lakin Diyanet'i kapatmak ne dindarlar, ne de sekülerler açısından sağlıklı sonuçlar getirir. Toplumsal barışa hizmet etmez, büyük sorunlara gebe bir kriz ortamı oluşturur.

Diyanet'e ilişkin tartışmalarda bazı İslamcı, liberal ve solcu aydınlar ve şimdi HDP'li siyasetçiler için biraz kolayına kaçıp, bu meseleye kökten bir çözüm olarak Diyanet'in kapatılmasını öneriyor. Bu fikir kısa vadede ne uygulanabilir bir öneridir, ne de toplumsal barışa katkı sunar.

Zira tez yazım sürecimde farkına vardığım başka bir hayat dersi de, etkin politika üretiminin, kütüphanede ideal örnekler üzerinden keskin hüküm vermekten farklı olduğu oldu.

Devletin dini faaliyetlere sponsor olması Türkiye'ye özgü değildir. Hatta neredeyse genel bir normdur. Din ve devlet işlerinin tamamen ayrıldığı vakalar nadirdir (bu anlamda en önemli ve hatta belki de tek örnek ABD'dir.) Batı demokrasileri de dahil olmak üzere, neredeyse tüm devletler dinin regüle edilmesine dahil olurlar. Bazı Batı ülkelerinin “resmî” kiliseleri vardır. Avrupa'da birçok ülkede kamu fonları dini hizmetleri finanse eder. Örneğin, laikliğin kalesi Fransa'da Katolik okullarının %80'i devlet fonları tarafından desteklenir. Veya Danimarka gibi ülkelerde devlet direkt olarak “resmî” kiliseyi finanse eder. Dünyada yüzden fazla ülkede, dini faaliyetlerin izlenmesinden sorumlu devlet kurumları vardır.

Bu anlamda, Türkiye devletinin dini hizmetler için bütçe ayırması istisna değildir. Benzer şekilde Diyanet de Türkiye'ye özgü bir kurum değildir. Ancak Türkiye'de din-devlet ilişkilerini istisnai kılan başka bir unsur vardır. Bu da Diyanet üzerinden, Türkiye'de devletin dini üretimi tekeline almasıdır. Türkiye'de yasal olarak tüm imamların devlet memuru olmak zorunda olması Türkiye'ye özgü bir garabettir.

Türkiye'de Kemalist devlet akıllı bir yandan Diyanet üzerinden, devletin resmî ve ayrıcalıklı dinini İslam olarak belirlemiş, diğer yandan aynı kurum üzerinden dini faaliyetleri tamamen kendi kontrolü altına almayı hedeflemiş ve devletten bağımsız dini faaliyetleri yasaklamıştır. Türkiye'yi laiklik açısından tuhaf bir vaka kılan bu çarpıklıktır.

Diyanet'in kademeli olarak reforme edilmesi ve özerkleşmesi ise öncelikli bir gündem maddesi olmalıdır. Türkiye'de dini faaliyetlerin devletten bağımsız olabilmesinin önü açılmalı ve bu anlamda din alanı sivilleşmelidir.

Bunun yolu ise (Türkiye'de laikliğin önündeki en büyük engellerden biri olan) 30 Kasım 1925 tarihli Tekke ve Zaviyelerin yasaklanmasına ilişkin kanunun yürürlükten kaldırılmasından geçer...

<http://www.serbestiyet.com/Yazarlar/diyanet-kapatilmali-mi-146341>